

A LAP ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egy évre	6 frt. — kr.
Fél évre	3 „ — „
Negyed évre	1 „ 50 „
Egyes szám ára	6 kr.
Külföldre egy évre	8 frt. — kr.

Ezen lap megjelenik
hetenkint kétszer:
vasárnap és csütörtökön.

SZÉKELYFÖLD.

Közigazgatási, társadalmi és szépirodalmi hirlap,
a csikmegyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye.

Hirdetések közlési díja:

minden egy hasábos 1 garmond
sorért vagy annak térfogatáért
4 kr. s minden egyszeri közlés
után 30 kr. bélyegdíj fizetendő.
Nagy és többször közlendő
hirdetmények a kiadóhivatal ár-
kedvezményben részesít.

A „Nyílttér“ rovatban
közlendő cikkek soronként
10 kr. díjért közöltetnek.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-HIVATAL:

Kézdi-Vásárhelyt:

Csik-Szeredában:

Székely-Udvarhelyt:

Szabó Albert könyvnyomdájában.

T. Nagy Imre szerkesztő lakásán.

Dr. Kádbé Ferenc szerkesztő lakásán.

A lap tartalmát illető közlemények, valamint előfizetési pénzek, hirdetések, nyíltterek stb. mindhárom szerkesztőségben és kiadóhivatalban elfogadtnak.

Felhívás előfizetésre

a „Székelyföld“ 1883. évi (második) folyamára.

A „Székelyföld“ című közgazdasági társadalmi és szépirodalmi, hetenként jelenlegi nagyságában 2-szer megjelenő hirlapra a következő árakkal előfizetést nyitunk:

Egy évre	6 frt. — kr.
Fél évre	3 frt. — kr.
Negyed évre	1 frt 50 kr.
Külföldre egy évre	8 frt. — kr.

Előfizetési pénzek bármely időben elfogadtnak.

Lapunk azon előfizetőit, kik előfizetéseikkel még hátralékban vannak, tisztelettel kérjük azoknak beküldésére.

Kérjük egyúttal t. előfizetőinket, sziveskedjenek előfizetéseiket minél előbb megújítani, hogy lapunk szétküldésében zavar ne forduljon elő.

Az előfizetési pénzek a kiadó-hivatalba és pedig K.-Vásárhelyt a nyomdába, vagy Csik-Szeredába T. Nagy Imre, Székely-Udvarhelyre Dr. Kádbé Ferenc szerkesztőkhöz küldendő, vidékről legcélszerűbben postán utalvánnyal.

A „Székelyföld“ kiadó-hivatala.

A munkát adó társulatokról.

(t—sz.) A Bach- és Schmerling-korszak annyira megviselt bennünket, annyi volt Magyarországon a kenyértelen, nyomort szenvedő kabátos ember, hogy bizony-bizony már alig bírtuk, de tovább túlán nem is bírtuk volna vinni 1867-nél, mikor aztán majd mindenkinek jutott valami. A szegénység és pénztelenség azonban nem szűnt meg. A jobbágyságát elvesztett földbirtokos osztály sebe nem oly csekély volt, hogy

A „Székelyföld“ tárczája.

Döbrentei Gábor két levele.

Döbrentei is azon 22 író közt volt, kiket a nádor gr. Teleky József elnöksége alatt Pestre hívott a magyar tudom. akadémia alaptervének elkészítése céljából. 1880-ban az akadémia alapítói által Pozsonyba hivatott, hogy a november 17-én megkezdett igazgatósági üléseken a jegyzőkönyvet vezesse s ugyanott kineveztetett a bölcsészeti osztály első rendes tagjává. 1881. febr. 20-án az akadémia titkára lett, 1883-ban pedig Fáy Andrásal együtt Pestmegye által a budai magyar színész-társaság igazgatójává tétetett, mely hivatalát 1885. május 1-ig viselte; 1884-ben kineveztetett budakerületi albiztossá, 1841-ben pedig ugyanezen kerület országos főbiztosává, minek következtében lemondott az akadémiai titkárságról s a „Régi magyar nyelvemlékek“ szerkesztőjévé választott. Hogy ezen utóbbi hivatalának mily buzgalommal és valódi lelkesedéssel kívánt megfelelni, mutatja az itt következő két levele, melyet ns Csik, Gyergyó és Kászón székely alkirálybirájához Székely Károlyhoz*) ez ügyben intézett.

A leveleket Székely Károly megyei árvaszéki bíró ur volt szíves rendelkezésünkre bocsátani s itt olvasóinknak — mint irodalomtörténetünk érdekes adatait — ezenel bemutatjuk:

*) Székely Endre csikszereda-járási szolgabíró és Székely Károly árvaszéki bíró atyja.
Szerk.

azt egyszerre, avagy rövid idő alatt be lehetett volna hegyesztetni, sőt e sebek egy része halálos volt, avagy még ma is sinlik igen sokan. Hanem a mi magát a köznépet, a földműves-osztályt illeti, annak jólléte a jobbágyság felszabadulása óta, mondhatni, hogy folytonosan gyarapodóban van, ugyanígy, hogy ma már alig lehet igényeiket kielégíteni; cselédek, munkások és nap-számosok oly követelésekkel lépnek föl, hogy a cselédtartók és munkaadók e követeléseknek megfelelni már-már alig képesek. Mindazonáltal ez a szó, hogy „nyomor“, „ínség“, „a nép nyomora“ sat., soha sem volt még annyit hangoztatva, mint ma, de talán soha sem is volt még ily alaptalanul hangoztatva.

Ugyan kérjük: hol van ma nyomor? És habár hazánk túlnépesedett vidékein, mint a Székelyföldön és a felsőbb magyar megyékben nem vagyunk jártasak*), habár e helyekről ma kívándorlások történnek, azt hisszük, e kívándorlásokokt nem annyira a nyomor, mint inkább azok a kilátások idézik elő, melyekkel a kívándorlók részint Amerikát, részint Romániát illetőleg bírnak, s kik a magyar alföldön mindkettőt feltalálhatnák, ha annyi fáradságot vennének maguknak a termékeny magyar vidékekre való költözésre, mint

*) A Székelyföldön sincs nyomor, mert a székely ember éllemességével s vasszorgalmával fenn tudja tartani magát; de hogy valami fényes lenne a népihelyzete, azt nem lehet mondani.
Szerk.

I.

„Tekintetes nemzeti P. Kereszturi Székely Károly Urnak, ns Kászón Székely Alkirálybirájának Temesvár, Déva, Csik-Szereda Csiksomló vagy Nagy-Kászón. Buda, martius 26. 1842.

Tekintetes Alkirálybíró Ur.

Még 1841-ben november 2-dikán költ igen becses levelét, Mátyás királynak 14626. kiadott levele másolatával, s az 1584-beli egyezmény levél eredetét csak tegnap adá kezembe az egyik, Vacsárosi Balázs, ki itt hivatalban vagyon, azt mondván, hogy ő hozzá a Gubernátor tiszteletére Pesten volt egyik követ által jutott. Tüstemti levelemmel bizonyítom ezennel annak szíves köszönettel vételét, s örömet, oly sokáig tévedezése miatt is el nem veszésén. Mert a latin oklevelet másutt, a magyart pedig a Régi Magyar nyelvemlékek IV. kötetében bizonyosan kiadom, minekutána a III. kötet már bé van végezve. Nem csak ezt találok a székely nyelvre, nemzetre nézve igen érdekesnek, sőt nagy köszönettel veszem, ha még többet is méltóztatik kiküldeni 1600 előtt költet magyarul, mit legbiztosabban csak egyenesen postán hozzáz címelve kapok meg leghamarább, korántsem bérmentve, mert ilyeneket a magyar tudós társaság pénztára vált ki. Az említett

a mennyi fáradságot az Amerikába és Romániába való költözésre vesznek. És ha én az ugynevezett „népnyomor“ kifejezésnek ma már nem adok jogot Magyarországon, azt a kifejezést egészen a jólléti lehetne fokozni, ha az ország termékeny vidékein „munkát adó társulatok“ alakulnának. De bámulatos is, hogy a munkáskézben annyira szűkölködő alföldön még senki sem jött e gondolatra.

A „munkát adó társulatok“ jövője nemcsak hogy biztosítva lenne és a befektetett tőkének nemcsak kamatja jönne meg, hanem azonfelül annyira hazafias lenne e vállalat, hogy méltán kiérdemelné, sőt talán ki is nyerné a kormány támogatását. És mielőtt a csángók behozattak volna, én így munkát adó társulat alakításán törtem fejemet; közöltem is az eszmét több barátommal és ismerőssémmel, kik szintén életrevalónak találták. Kinyertem volna a kormány támogatását is, ha egyszerre közbe nem lépnek Somsichék és se szó, se beszéd, be nem telepítik a csángókat biztos munka nélkül a pusztára földre. Holott ha előbb munkaadó társulatok alakulnak, melyek munkáskézzel igyekeznek ellátni az ezekben szenvedő vidékeket, a mely vidékek tudnák, hogy hova forduljanak: nemcsak a csángókat lehetett volna munkával ellátni, hanem tizszer oly számú embert is.

A dolog mindazonáltal nincs el-

késve. A „munkát adó társulat“-ra nézve Magyarországon még mindig nagy jövő kínálkozik. Nem ártana tehát, ha ehhez az eszméhez a felföldről is, az alföldről is hozzászólnának és discussio tárgyává tennék, mert az eszme nemcsak hazafias, hanem még azonfelül ki is fizethetné magát.

Országgyűlés. A képviselőház f. hó 1-én

tartott ülésén megválasztottak a ház tisztviselői. I. alelnöknek Kemény János báró, II. alelnöknek Szontagh Pál választott meg. Ezután megválasztottak a jegyzők: Háznagygyá Visontai Kovács László választott. A választások után megtörtént az osztályba sorozás. Van 413 magyarországi képviselő megválasztva; ezek közül a három elnök nem lévén osztályba sorozandó, osztályba soroztatott 410. — Az október 2-án tartott ülésen a különböző bizottságok választottak meg. Ezuttal azonban a napirend előtt már élénkebb jelenetnek volt színhelye a ház. Németh Albert szólalt fel a horvát ügyben, kérdezvén a miniszterelnöktől: mikor szándékozik a horvát események jelen status quo-járól a képviselőháznak előterjesztést tenni? E felszólalásra Tisza kijelentette, hogy ez ügyben a következő ülésben szóbeli jelentést tesz és határozati javaslatot fog beterjesztetni. — Október 3-án viharos ülése volt a háznak. Valamennyi karzat telve volt, jobbára válogatott hallgatósággal, annyira, hogy a belépőjegyek is elfogytak. Általános figyelem mellett hallgatták meg Irányi Dániel indítványát a csángóügyben. Indítványozza, hogy utasítsa a ház a belügy- és pénzügyminiszter urakat, hogy a csángók visszaköltöze-

nünk. Dicsérem Györfi János tábori pap lelkeségét, csak hogy maig sincs még kezmenél küldeménye, minek azonban nem ő az oka, becsülöm a Csik-kozmási plebanos pontosságát, hanem a Gyergyószentmiklósiét ugyan nem. Mindezekről nekem hiv jelentést kell tennem a m. akadémiára s így az ország előtt, lássák kinek kell köszönnünk s kik az ígéretségők és e szent ügyben is lomhák.

Ölelem a Tekintetes Urat barátsággal, s vagyok szíves tisztelemmel mellett Tekintetes Alkirálybíró urnak alázatos szolgálja:
Döbrentei Gábor,
Budakerületi országos főbiztos.

Hogy a mi kezemhez jő, el nem vész, arról bizonyosságot tehet már Csik Madarason Kozma Gábor kedves barátom, valamint az Udvarhelyi főbíró, valamint az Udvarhelyszéki főbíró Macskási Lajos Sz. Keresztúrtott.

II.

Tekintetes Alkirálybíró Ur.

Minekutána 1841 b. november 2-dikán költ igen becses levele mellett küldött 1584-beli iratát, itt a magyar tudós társaság számára hitelesen lemasoltattam, mi szerint majd a R. m. nyelvemlékek következő kötetébe beleteszem, s hivatkozom arra, hogy azt a Tekintetes Urától kaptam, eredetét ide-

sének okait részrehajlatlanul kinyomozva, a bukovinai betelepülők érdekében eddig tett intézkedéseikről s azok sikeréről, nemkülönben a jövőt illető szándékuikról mielőbb kimerítő jelentést terjesszenek elő. Az indítvány indokolása a 6-ki ülés napirendjére tüzetett ki. A 2-ki választások eredményének felolvasása után Tisza Kálmán miniszterelnök beszélt a horvát ügyben. És ekkor mély csend állott be. Halk hangon kezdett beszédében mindenekelőtt kijelentette, hogy jelentésének megtételére már előre el volt határozva, ha a ház megalakulása után nem is interpellálják meg. Ezután jelezte a kormánynak a horvát ügyben kitűzött irányát, s kifejezte abbéli nézetét, hogy az utcai zavargásokkal szemben legelső feladat a rendnek, az állam tekintélyének helyreállítása. Áttért a kormány többi feladataira, hangsúlyozva újból az engesztelékenységet, a melynek útján haladni akar. Beterjesztette határozati javaslatát, melynek első pontja a kormány eddigi nyilatkozatainak tudomásul vételére, a második pedig a kormány részére adandó felhatalmazásra vonatkozik. E felhatalmazás értelmében a kettős feliratu czimerek helyett minden felírás nélkül való czimerek alkalmaztatnának, azonban az 1868-ik évben kezdeményezett gyakorlat szerint fennlévő czimerek fennhagyatnának (tehát a pusztán horvát feliratokkal ellátott czimerek megmaradnak.) — A határozati javaslat tárgyalása a 6-iki ülés napirendjére tüzetett ki.

Kossuth Lajos levele

Marostordamegye közönségéhez.

(Felolvastatott Marostordamegye törvényhatósági bizottságának szeptember hó 28-án tartott közgyűlésén.)

(Vége.)

Azon határnál állok, melynél a test bilincseiből kibontakozni készülő szellem tisztában véli hallani a történelem logikájának accordjait amaz ismeretlen tájról, melynek neve „jövendő” s az a hang azt mondja nekem, hogy mert megvan ama rezgés nemzetünk szívhurjain, el kell következni annak, a minek „oly sokan szeretnének tanulni lenni a hazában”. — Talán nem is csak „sokan,” hanem „mindannyian,” még azok is, a kiknél a hit hiányzik; a vágy azoknak szívében is megvan, a hit majd megjő, a mint a sors kerekét egyet fordul. Pedig fordulni fog, a rengeteg kaszányává alakított Európa egy nagy kérdőjel; s a politikában oly sokat mozgatott, de állandó megoldásra csak keveset juttatott XIX-ik század a meglepő fordulatok korszaka. Alig volt egy másik század, melyben oly sok-

csatolva legnagyobb köszönettel küldöm vissza, Száva Péter által, azon kéréssel, hogy a mi megint eléakadt volna 1600-zig, azt ugyan ő tőle, következő novemberi pesti sokadalomkor hozzám küldeni méltóztassék. Ezen 1584-beli irat mind a lőfő széke szerkezetre nevezetes, mind e magyar nyelv szerkezetére nézve igen érdekes. Lehetetlen, hogy Csikban több is ne találtassék, csak nemzeti érzelem keresse, mi a Székely földön honi tulajdon, s azért csodálkozom, hogy Baló József Alkírálybíró ur még maig sem tartotta meg szavát, holott Gyergyóban egy Sigmond király idejéből magyar nyelvű határ levél fennléteről hallottam. Volna csak hatalmamban, lángot gyujtanék kebelébe, annak felkeresése s kiküldéséhez.

A Tekintetes Ur fogadja kérem barátságos ölelésemet, mert szavatartásáért igen igen becsülöm. Legszívesebb tisztelettel vagyok tehát, még annak kikérése mellett, hogy annak vétele felől tudósítani s megnyugtani méltóztassék,

Tekintetes Alkírálybíró urnak
alázatos szolgálja:
Döbrentei Gábor

Budakerületi országos főbiztos.

Buda, aug. 29. 1842.

szor lehetett volna azt a felkiáltást hallani, hogy „ki hitte volna!”

Ki hitte 47-ben, hogy 48 azzá lesz, a mivé lett! hogy forduló pontot képezend a magyar nemzet történelmében! — Ki hitte? Senki. Én magam sem. De ha azt nem hittük is, hogy a valóság oly közel van arról én, arról sokan erősen meg voltunk győződve, hogy csak ki kell tartanunk ernyedetlenül, s az átalakulás, melyet czélul tüztünk ki magunk elé, előbb-utóbb valósulni fog. E hitnek köszönhattuk, hogy az alkalom, mely a sors kedvezése s nem a mi művünk vala, nem rüppent el használatlanul. Nem rüppent el, mert készen talált, megragadni üstökét.

Tanulság van ebben, melyet nem kellene elfelejteni. Csak arra vágyunk, a mihez a nemzetnek elvitázhatatlan joga, a mire történelmi rendeltetése van, de hinni, rendíthetetlenül hinni a jog diadalában, és számot vetve a történelmi fejlődés természetes törvényével, ébren tartani a rendeltetés betöltésének elhatározott akaratát. Az alkalmat meghozza a történelem elutasíthatatlan logikája, de csak azon nemzet számára hozza meg, a mely feltartotta keblében az elhatározott akaratot, az alkalomnak hasznát venni. Az elszibbadt akaratnak hiába nyújt kedvezést a könyörület Istene is.

Nem lehet magyar ember, a ki ne tudná, hogy mi az a boldogság, mely után nem magam számára (az én homlokomra már reá van ütve a közel enyészett bélyege), hanem hön szeretett hazám számára szívem sovárog, s pedig nem „titkon” sovárogo, mert hiszen e sovárgás megtestesülése gyanánt állok nyíltan, fölemelt fővel hontalanságomban Isten, nemzetem s a világ előtt.

Mondhatatlanul kedves, de épen nem váratlan előttem Marostordamegyének azon nyilatkozata, hogy sokan szeretnének tanulni lenni e boldogságnak a hazában; nem váratlan, mert ha az idők vihára sok mindenféle részletnek elfujta is agyamból emlékezetét, azt nem felejttem el, hogy a hajdani Marosszék, mely a maga 127 községével e derék megye 208 községének háromötöd részét képezi, közel 6000 bátor, rendes harczost adott volt a magyar haza megtámadott állami függetlenségének védelmére, és adta különösen a 12-ik és 87-ik honvédszázalókat, melyeknek emlékezetét annyi dícsőség fényköré veszi körül. — A magyar nemzeti szabadság elhullott bajnokainak szellemei ott lebegnek e megyének sokszor vérrel áztatott mezőj felett. Hát épen nem váratlan előttem onnan hallani, hogy sokan szeretnének tanulni lenni annak, a mi után az én szívem sovárogo; de legyen epedő hon-szeretetemnek megbocsátva a figyelmeztetés, hogy az elévülhetlen államfüggetlenségi jog diadalának, s a nemzeti rendeltetés betöltésének munkájánál a magyar nemzetre nem a tanu, hanem a tényező szerepe vár.

Az európai történelem fejleményei világosan odamutatnak, hogy a Habsburg-Lotharingiai-ház csak Magyarország függetlenségének alapján ígérheti meg magának azt a jövendőt, mely a történelemben a királyok számára még feltartva lehet. Vajjon felfogják-e már illető helyütt ezt a történelmi kényszerűséget? vagy ama hagyományos kabinet-politika, mely hazánkat századokon át annyiszor vérbe, lángba borította, s a „háznak” nyereség helyett annyi megaláztatást, annyi veszteséget hozott, átalakodottan utánozni akarja-e még az olasz költő azon harcosát, a ki „nem vette észre, hogy halott, szegény még mindig hadakozott”? ezt nem tudom, tehát azt sem tudom, hogy megelégette-e már a végzet azt a vér-özönt, melylyel Magyarország önczéliasságának, nemzeti szabadságának fája öntözve lett, avagy még több öntözést fog kívánni? de azt tudom, hogy legyen így vagy amúgy, nemzetemnek a tanu szerepét a világra kell bízni s magának a tényező szerepét kell választani, ha élni akar.

„Zörgessetek és megnyitattik nektek”, mondja az írás.

Legyen szives, Alispán ur! meggyédnek átadni nagyrabecstilt kegyes megem-

lékezéseért őszinte, hálás köszönetemet, s fogadja megkülönböztetett tiszteletemet.

Kelt Turinban, julius hó 8-án 1883.

Tisztelt Alispán urnak
Sándor László urnak, Maros-Tordamegye Alispánjának

alázatos szolgálja
Kossuth Lajos

Mire való a tornázás?

(Ajánlva a nem tornázók figyelmébe.)

(Vége.)

Az a kérdés merül fel: vajjon kell-e a földművelő és iparososztálynak is tornázni?

Igen. Ámbár azok már többféle mozgást végeznek, de ez még nem pótolja a tornázást. Mi a tornázás? Nem egyéb, mint a testet épségben tartó és egyes részeit arányosan fejlesztő rendszeres testgyakorlat. (A rendszeres tornázás azonban kizár minden mutatványi gyakorlatot. Nem akarunk mi „komédiás”-okat nevelni, hanem egészséges embert. Hisz a tulmegerőltetés megboszulja magát.) Mindkét osztály bizonyos testmozgást végez munkája közben, csak hogy ez nem rendszeres. A testmozgások pedig 2-félék, u. m. egyoldalú és rendszeres testmozgások.

Ilyen egyoldalú mozgást végez a földművelő és iparos osztály.

A földművelő foglalkozása: szántás, vetés, boronálás, aratás, kapálás, kaszálás, takarás, ásás, cséplés stb. Mindeniknél a mozgás egyoldalú.

Szántásnál a kar, gerinczhajlító és a bordák emelő izmai működnek, vetésnél rendszeresen csak a jobb kar és váll izmai, s igen kis mértékben a has és gerincz egyes izmai, aratásnál, kapálásnál és kaszálásnál a törzs nagy és kis horpaczizma és a kar izmai, ásásnál ugyanezek és a lábizmok is, cséplésnél (kézi szerrel) a kar, mell és a törzs egyes izmai vannak igénybe véve.

Természetesen egyiknél sincs rendszeres mozgás. Csak egyes izmok — izomcsoportok — működnek. Ez pedig nem felel meg a test fejlődéséhez kötött igényeknek, mert az egyes izmok fejlődése csak a többiek rovására történik. Az ellensúlyozás nélkülözhetlen, ha azt akarjuk, hogy a test aránylagosan fejlődjék. Ezt pedig a megfelelő tornagyakorlatok helyes alkalmazása által érjük el. E nélkül — mint a tapasztalás bizonyítja — az egészség sincs biztosítva, s a test sem fejlődik. Aránylagos testfejlődéshez a szervezet összműködése kívánatik. Ha ez nem történik meg, beáll a satnyulás.

Az iparos osztály nemcsak a testi fejlődés, hanem egészségi tekintetben is a legalsó fokon áll. Bizonyítják ezt a hirlapok halálozási krónikái.

Minden egyes iparos foglalkozás fel-számllálása fölösleges volna. Példaképen csak egy néhányat hozok fel.

A cipész, ki egész életét, mely ugyan nem hosszú, egy kis széken előre hajlított törzsszel tölti el, az órás, nyomdász, kőfaragó, kalapos stb. mind példányképei az elsatnyulásnak. Ha bemegyünk egy asztalosműhelybe, olyan emberekre akadunk, kiknek testük felső része meglehetősen ki van fejlődve, de lábaik gyengék. Vagy pedig egy szabóműhelyben mindenik úgy néz ki, mintha beteges volna, mert a tudó mozgásaiban akadályozva van. Így van ez a legtöbb iparossal. Némelyiknél a fel-, a másíknál az altest fejletlen. A szíjgyártó, aranyműves, gyári munkás, bányász, pék, kosárfonó, szobafestő, kötélverő stb. mind ezen kategóriába tartoznak.

Legsajnosabb körülmény pedig az, hogy még a levegő sem egészséges. A legtöbb iparos szobában dolgozik, hol a levegő állandólag nem lehet jó s e mellett a mozgás is olyan, mely a szabad légzést lehetlenné teszi.

Hogy legyen tehát egészség, ha az egyoldalú izomműködés mellett még egészséges levegő sincs? Így hat a lassu méreg, s a ki tudja, hogy a tornázás ez ellen a legjobb óvszer és mégsem cultiválja: az öngyilkos.

Ezekből láthatjuk, hogy a tornázás nem czél, hanem eszköz a test ügyesítésére,

fejlesztésére és képzésére, melynek kétségkívül a lélekre is van befolyása, mert azt felvidítja, élvezetes szórakozást nyújt, bátorságot, kitartást és figyelmet ébreszt, s gyakran elég erőt ad egyes nehézségek és akadályok legyőzésére.

Az elhanyagolt testképzésnek nemcsak magára az egyénre, hanem ivadékára is befolyása van. Így jönnek létre a satnya, nyomorék, aránytalan testalkatú s a társadalom szerencséjére csak rövid életű gyermekek. Mivel lehet ezen segíteni? Lykurgus törvényei a humanitással ellenkezően, nem alkalmazhatók. Lehet segíteni a tornázással.

De látjuk ama tudatlanságból származó téves felfogásnak és mulasztásnak eredményét az évenkénti sorozásnál. Alig 10—20%-ka alkalmas az ifjúságnak. Tulcsigáták munkával, a mely miatt nyomorékok lettek. Egyiknek a feje van olyan nehéz, mint a testének többi része stb. Ezekre aztán azt mondják: „untauglich.” Nem is védik meg ezek a hazát. Aztán dicsekedünk őseink hősteteivel, a melyre Napoleon így felel: hasonlítanak a krumplihoz, melynek java a földben van, mint tudvalevőleg egy ilyenformán dicsekvő fiatal tisztnek felelt volt. Ime egy közérdekű ügy veszélyeztetve van, mely az intéző köröktől is több figyelmet érdemelne.

Igen könnyen lehetne mind ezeken segíteni a tornaegyletek létesítésével. Azonban ez megyénkben a XX. század legnagyobb vívmánya lesz, ha lesz.

Azt hiszem, bőven foglalkoztam a kérdéssel. Végül, még csak azt akarom mondani, hogy jegyezzék meg azok a szülők, kik gyermekeik testi nevelését vétkes gondatlanságból figyelmen kívül hagyva, csak a szellemet akarják neveltetni: „Nem egy test és nem egy lélek, a mit nevelni akarunk, hanem egy ember és ebből ne csináljunk kettőt.”

Ferencz János.

Kiállításunk.

A f. hó 4-én tartott igazgató választmányi ülés a bíráli bizottságokat következőleg osztotta be:

I. Szarvasmarhákát bíráli bizottság:

Vajna Tamás elnök, id. Puskás Samu h. elnök, Kun Illés előadó, Madár Mihály, Kopacz Lukács.

II. Lovakat bíráli bizottság:

Lázár Domokos elnök, Márton Ferencz h. elnök, Berde Ferencz előadó, Csiszér József, Siklódi Péter.

III. Juh- és sertésbíráli bizottság:
Bartalis Ignác elnök, Nagy József h. elnök, Csörgő Venczel előadó, Havas Jakab, Bors Benedek.

IV. Mezei terményeket bíráli bizottság:

Becze Antal elnök, Ferenczy István h. elnök, Baktsi Gáspár előadó, Deér Venczel, Rozsdás Antal.

V. Konyhakertészeti bíráli bizottság:

Orel Máté elnök, Nagy Imre h. elnök, László Ferencz előadó, Kopacz János, Székely János.

VI. Gyümölcsöket bíráli bizottság:

Székely Endre elnök, Balázs Mihály h. elnök, Imets János előadó, ifj. Eröss Elek, Kovács György.

VII. Háziiparbíráli bizottság:

Lázár Menyhért elnök, Kopacz Antal, h. elnök, Kajtár István előadó, özv. Reviczky Péterné, Mollinári Emerika.

VIII. Kézműiparbíráli bizottság:
Madár Imre elnök, Szöcs Márton h. elnök, Antal József előadó, Kopacz János, Eltes Elek.

IX. Gépeket bíráli bizottság:

Bors Benedek elnök, Giacamuzyi Baptista h. elnök, Gencsi Alajos előadó, Fülöp Ignác, Száva Lukács.

X. Vegyes bíráli bizottság:

Csik Dénes, elnök, Székely Endre h. elnök, Hochschild Lajos előadó, Hoppé Lipót, ifj. Eröss Elek.

Tanügy.

A háromszékmegei tanítótestület kézi járási köre Kézdí-Vásárhelyt 1883. szept. 26-án rendes gyűlést tartott, melynek főbb tárgyai a következők voltak:

1. Elnök M. Székely Jánosnak jegyzőkönyvre vett megnyitó beszéde s a mult gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után gyakorlati tanítást tartott Nagy Károly az „Erzsébet” árvaleánynevelő intézetben. Az 5. osztálynak tanította a történelemből Róbert Károlyt. Gyűlés e tanítást megbírálván, kimondja, hogy az a paedagogia elveinek teljesen megfelelő volt.

2. Elnök azon jelentése, hogy az orsz. tanítói árvaház alapja javára a körben megalkult gyűjtő bizottság 34 rtt 20 krt gyűjtött, örvendetes tudomásul vétetett.

3. Kiss Károly felsőnépiskolai tanító ismertette a Budapesten Révai-testvérek kiadásában megjelenő „Jó könyvek” című ponyvairódművet. Ez ismertetést körünk általános érdeklődéssel hallgatta végig s érte Kis Károly tagtársnak elismerését fejezte ki.

4. A központi tanítói-pénztár szervezésére vonatkozó javaslat készítésére kiküldött bizottság munkáját olvassa Gyöngyösi előadó. Gyűlés több hozzászólás után határozatilag kimondja, hogy egy központi takarékpénztár felállítását elvileg pártolja s az elnökséget megbizja, hogy a javaslatot a központi választmányhoz terjessze be.

5. Szavaltak: Kovács Ferenc peselneki tanító Áraunak „A tudós macskája” és Vajna Károly Lévainak „A vándor emlékei” című költeményét.

Gyűlés mindkét szaválnak élvezetes szavaltáért elismerését nyilvánította.

6. Forró Ignác márkosfalvi tanító olvassa Nagy Károly árvaházi igazgatónak „Minő eszközök által lehetne a családot az iskolához közelebb hozni?” című dolgozatára írt bírálatát. Gyűlés a bírálat meghallgatása s több oldalú hozzászólások után a Nagy Károly dolgozatában kifejtett elveket magáévá teszi s a dolgozatot, mint ilyen, a központi választmányhoz terjeszteni határozza.

7. Gyöngyösi István előterjeszti a közoktatásügyi s a társadalmi mozgalmak felől tájékoztató bizottság jelentését.

Gyűlés e részletes és terjedelmes jelentésért a bizottságnak elismerését nyilvánítja. A bizottság a felmentést kérvén, gyűlés azt az eddig kifejtett buzgó munkásságért kifejezett köszönete mellett megadja s a bizottságot a jövő 2 évre Demeter Róbert, Barabás Mór és Rákosi József személyében újból megalakítja.

8. Több kisebb indítvány letárgyalása után megállapított a jövő gyűlés helyül Albis, idejül ápril utolsó fele s végül a tárgysorozat, mire elnök kitartásra buzdító szavaival a gyűlést bezártnak nyilvánította.

Szabó Géza,
köri jegyző.

A koresolya-bál.

K.-Vásárhelyi, 1883. szept. 29.

A kézdívásárhelyi koresolya-egyesület a gyakorlatról hazatért honvéd tisztai kar tiszteletére f. évi szept. 29-én hangverseny-nyel összekötött táncvigalmat rendezett, mely minden tekintetben sikerültnek mondható. A középszámu, de szízes közönség ép annyi műveltséggel hallgatta végig a kitűnően összeállított műsor egyes pontjait, mint a milyen jól mulatott a bálban. A hangversenyen közreműködtek: Gödri Ilon Kovásznáról (zongorán), Kassai Emma (zongorán), Csizsár Emilia (ének- és szavallattal), Dobay Ferenc és Finta Géza hegedűvel, s elmondhatjuk, hogy mindannyian a műkedvelőktől várható legnagyobb tökélyrel oldották meg feladatukat. Csizsár Emilia erőteljes, csengő hangon s érzéssel énekelt dalai, meleg hangon előadott hatásos szavaltata, Kassai Emma gonddal eljátszott klasszikus opera-egyvelegei, Gödri Ilona zene- és énekisere s az izléssel és nagy technikai ügyességgel előadott „Vörösmartyemlék” viharos tetszésben részesültek. A fellekesült közönség riadó tapsokkal, számtalan virágcsokrokkal s kihívásokkal jutalmazá a három bájos ifjú hölgy működését, kik teljesen méltók is valának e kitüntetésekre. A közönség nem igen volt fukar

tetszésnyilatkozataiban, de mindezt tulhar-sogta a mi jó „S. bátyánk”, műkedvelői előadásaink eme buzgó látogatójának hangja, ki most is, mint mindig, igazi szívből jött hangon adott kifejezést lelkesültségének és vezényelte a hangadó közvéleményt. Finta Géza és Dobay Ferenc hegedű-duettjei szintén általános tetszésben és kihívásban részesültek.

A hangverseny végeztével mintegy varázsütésre tűntek el a padok, s hol az előtt pár pillanattal szelid zongorahangok tölték be a levegőt, ott most a felriadó csárdás hangjai mellett tánczolt a tüzes vérű ifjuság, azaz hogy pardon, nemcsak az ifjuság, hanem még azok is, kik nem tartoznak a szoros értelemben vett ifjusághoz. Így J. ur, a „második virágzást” ért tánczrendező is emberül bezonyitotta, hogy a „holtomiglan” elzengése után sem szűnnek meg a valódi gavallérnak kötelezettségei a szépnemmel és társas étellel szemben s hogy a „jó vér” sohasem tagadja meg magát, s a régi tűzzel és hévvel tánczolt és vezényelt a „jó téka” ny czél érdekében. Örvendetesen vettük tudomásul, hogy sem a láb, sem a hang nem gyengült.

Folyt a táncz kitűnő jó kedvvel egész éjjeltánig, midőn az elálmosodott mamák kéréshetetlen parancs-szava véget vetett a kedves mulatságnak. Benn a teremben nagy a hőség, künn meg hideg a lég; a leánygyermek nem sokat gondol magával, a mamának kell tehát vigyázni drága egészségére. „Oh, mama! már ily korán!” ... „Mára elég volt, gyermekem!” ... Kezdődik a készülődés. A gyönyörű klasszikus fejekre és hattyunyakakra rengeteg shawl borul; a karcsu derekakat kigyóként övezi többszörös kanyarulattal egy óriási nagy kendő; a szép arc és szép idomok a különböző ruhaneműek tömkelegébe vesznek el. Mintha az egész társaság egy észak-sarki expedícióra indult volna. S boldog volt az a mama, kinek csak egy leánya volt, mert a hol kettőt vagy hármat is kellett a meghűléstől védelmezni, míg az egyiket beburkolhatta, a másik már a terem tulsó végében polkázott, s mikorra azt hatalmába ejthet, addig már a másik shawlostól-kendőstől ott járta a terem közepén az „utolsó tour”-t. Oh, miért is hogy a mamák oly gondosok, talán a nélkül soha egy bál sem érne véget! ... Végre hosszas nehéz küzdelem után az aggodalmaskodó mamáknak sikerült az ifjuságot „bepakkolni”. Mehetünk ... Nagy Isten, a legyezőm! ... Nosza elindul a mama, hogy gyorsabban menjen a dolog s míg odajár, alkalmat szolgáltat egy épen kezűgyben álló gavallérnak még egy „legutolsó tour”-t lejtetni a kisasszonynyal. A mama kétségbe van esve az egészség ellen intézett ezen újabb merénylet felett, megdorgálja leányát s aztán még egy nagy kendőt gönygöl fejére, mert fel van ismét hevülve. ... Minden rendben van, mehetünk ... Még egy végső pillantás a kedves tánczteremre s még egy nehéz sohaj a shawl-tömegből, és már most csakugyan megindul a menet!

0.

A budavári gyilkosság.

A rettentő bűntény, mely a mult tavaszon ugy szólna az egész művelt világot megdöbbenté, Mailáth György országbíró gyilkosainak póre, okt. 1-én jutott az ítélő bíróság széke elé, hogy a nagy gonoszított elkövetői elvegyék büntetésüket. Ama leirhatatlan igazgatottság és borzalom maradványakép, mely a fővárost a budavári gyilkosság történetkor elfogta, lázas érdeklődés nyílvánult a végtárgyalás iránt. A Fortuna meglehetősen tágas nagytermének minden helyét rég lefoglalták; az előre kiosztott jegyekből elkeltnél tizannyi is, mint a mennyit a tér engedett.

Kriszt János alelnök megnyitván az ülést, csöngtetéssel adott jelet a terem szolgáinak, hogy a vádlottak vezettessenek be. — Minden szem feszülten tekintett az ajtóra, mely előtt csakhamar fegyverzőrej hal-latszó; kinyílt az egyik ajtószárny és bejött rajta szuronyos öre kíséretében Berecz János, az országbíró huszárja, ki kétségte-nül szerzője e rettentő bűntetnek. Sze-me, melyek egyike — csodálatos — kék,

a másik fekete, azzal a bámész rémülettel néznek, a melyet még vesztőhelyen is ritkán látni. Egész testében remeg és a mikor az elnök nevét és korát kérdi, összeszorult torkából alig tud feltörni a hang. A fotografiákon, melyek annyi boltajtókban láthatók, nem lehetne ráismerni; egy kétségbeesett, a kit bűnének tudata és az igazság karjától való félelem kivetkőztetett formájából.

Pitély Mihály, kit Berecz után vezettek be, legkevésbé változott, csak megszürtte kissé a börtönbeli szűk élet. Haja gondosan fésülve, kis bajusza hetykén kihuzva, mély feketeségű szemei hideg nyugalommal járnak körül a termen. Egész külseje elárulja a megrögzöttet, a ki mindenre el van szánva és konoksága nem hagyja el soha.

Utolsónak jött be a terembe Spanga Pál, kit a budavári gyilkosság után való kalandos szökése szomorú európai hírnévre vergődtetett. A kik hetyke urasági inast, a hirhedett „gyémántos Palit”, vagy a kik izmos testalkatu vad betyárt vártak benne: nagyon csalódhattak. A pör fővádlottja alacsony, tejképű legényke, ki csaknem egészen eltűnik az idomtalan rabruha kemény vászna közt. Puha szőke haja közepén elválasztva fehér homlokra hull le, leányos rózsapirosságu arczát pehelyszerű vöröses szakáll köríti. Képe puffadt a börtön levegőjétől, de az igazgatóság és félelem láza kicsattanó pirt önt rá. Hiuzszerű apró szemét lesüti és egész testében remeg. A bal arczán ott a poszonyi lövés sebhelye. Ajka egyre vonaglik, míg szederjes kezei egyre göröcsösen tépik ruhája vásznának szálait. Térde meg-megrogy alatta. Az egész szá-nandó alak a megtestesült ijedség. Szinte pityereg, mikor megszólal; de aztán kihallgatatlansága folyamán beletörődik. Arczára visszatér a természetes szín és gyöngye, mag-asas csengésű hangjával értelmesen felelget. A tipikus gonosztevő, a kit a vizsgáló bíró kelepezeje megfogott, érzi, tudja, hogy tehetetlen a hatalommal és értelemmel szemben.

Az első napon Spanga és Pitély hallgattak ki. Spanga körülményesen elbeszéli, hogy miképen állapították meg Bereczzel a tervet, miképen vonták be Pitélyt és miképen hatoltak be az országbíró hálósobájába, hogy kötözték meg a védekező Majláthot, hogy tömték be száját kendővel s aztán tarczáját, óráját magukhoz véve, miképen menekültek kötélen leereszkedve. Pitély nagyrészen beismeri mindazt, a mit Spanga mond, beismeri, hogy jelen volt, de hogy ő is részt vett volna az országbíró meggyilkolásában, azt határozottan tagadja. Második nap kihallgatták Bereczet, ki a bűnténynek szerzője volt. Ő visszavonva a vizsgálóbíró előtt tett töredelmes vallomását, konokul tagad. Spanga és Pitély szemébe mondják a bűntény részleteit, de ő konokul tagad mindent.

A tárgyalás 3-ik napján is mereven tagadott Berecz János mindent, daczára, hogy a bizonyítékok egészen összetonyosultak fejte fölött. A tárgyalás végén oly tanujelét adta szellemi tehetségének, mely mindenkit meglepett. Mikor az elnök feltette a szokásos kérdést, hogy van-e a vádlottaknak előterjeszteni valójuk, Berecz fölemelkedett a vádlottak padjáról és választékos szavakban tanukat kért kihallgatatni, hogy a hálósobában nem tett előkészületeket a gyilkosságra s ugy járt el a tárgyak elhelyezésénél, mint előző szolgatársai. Szavait azzal fejezte be: „Nem csak magam, de az igazság érdekében kérem ezeket.” Kérelmét a törvényszék elfogadta.

„Kiállítási Utmutató”

című munkára hirdetnek előfizetést Balogh Vilmos miniszteri és kiállítási titkár s Toldy Ferenc, az orsz. bizottság jegyzője. Ajánljuk olvasóink figyelmébe e közérdeklő munkát. A felhívás egész terjedelmében így hangzik:

„Az 1885. évi országos általános kiállítás előmunkálatai annyira haladtak, hogy most már elérkezett az idő arra, hogy a kiállítás érdekében az egyes bizottságok működésüket tényleg megkezdjék, s hogy a kiállítók a kiállításra vonatkozólag tájékozást szerezenek, s ennek alapján a kiállításra szükséges teendőket kellő időben elvégezzék.

A kiállítás szervezési munkálatai nem érdekelték közlelebről a nagy közönséget, a közreműködőkre nézve is csak lokális jellegűeknek tűntek fel azok. Most azonban itt az ideje, hogy megismerje mindenki azon organizált testületeket, a melyek kezükben tartják a kiállítás szálait; elérkezett az ideje annak, hogy ugy a kiállítás érdekében közreműködő egyének, mint maguk a kiállítók tisztába jöjjenek azzal, hogy tulajdonképen mi a teendőjük.

A kiállítási országos bizottság a kiál-

lítás szervezetének ismertetéséről s az általa kiadott szabályzatok közzétételéről megfelelőleg gondoskodott ugyan, mégis sajnosan tapasztalható, hogy ugy a kiállítás szervezete, mint határozmányai tekintetében a közönség még ez idő szerint sem bir kellő tájékozottsággal.

Ezen több oldalról élénken hangsúlyozott bajon kíván a legközelebből megjelenő „Kiállítási Utmutató” segíteni az által, hogy a kiállítás érdekében szükséges tudnivalókat, az országos bizottság által kiadott hivatalos közlemények alapján, könnyen hozzá férhető módon, a kiállítás iránt érdeklődő közönséggel megismerteti.

Az egyes kerületi, szak- és helyi bizottságok eddig csak a maguk hatáskörét ismerték, sőt a bizottságok egyes tagjai még ezel sem voltak egészen tisztában: — e könyvből megismerik a kiállítás egész szervezetét, — a kiállítók pedig megtudják, hogy mi a teendőjük azon pillanattól kezdve, a melyben elhatározták magukat a kiállításra, egész addig, míg kiállított tárgyaikat visszakapják.

Epen azért, mert az érdekelt közönségnek teljesen megbízható tájékoztást kívánunk nyújtani, e műben csak azoknak a közleményeknek feldolgozására szorítkoztunk, a melyek az országos bizottság által már tényleg szabályozva vannak.

Kiváló sulyt fektetünk arra, hogy a mű elég korán megjelenjen, hogy a kiállítók a bejelentések körüli eljárással kellő időben megismerkedhessenek, s e célból a könyv kiváló előnyt nyújt az által, hogy az egyes csoportokba beosztott kiállítási tárgyakra nézve gondosan szerkesztett betűsoros tárgymutató segítségével egész könnyűséggel s szabatosan feltalálható legyen az a csoport, melybe a kiállítandó tárgy bejelentendő.

A „Kiállítási Utmutató” október hó közepén jelenik meg, diszes kiállításban, zsebkönyv alakban, 18—20 ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára 50 kr, bolti ára 60 kr.

Az előfizetési pénzek vagy megrendelések legkésőbb október hó 12-ig a „Kiállítási Utmutató szerkesztőségéhez” czimezve Budapestre küldendők. (Ferenc József-tér, Hákó-ház.)

Mindenféle.

— Csikmegyében a törvényhatósági bizottság kisorsolt tagjainak új választása október 1-én folyt le. A legtöbb helyen nagy mozgalom volt a választás napján. A korteskedés már ezen tőrre is ugy átvitetett, hogy fordult elő eset arra, hogy a választási elnök a választást fel kellett függeszse az elkeseredett harcz miatt felkelt szenvedélyességek és rendetlenségek miatt. Ezen és egyéb jelekből ítélve rop-pant zajos tisztújításnak nézünk előbe decemberben. Némely állásokra a harcz már is nagyban megkezdődött.

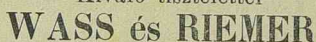
— Betörés. Kézdívásárhelyi id. Dávid Istvánnak a piacon levő ruhakereskedését a mult péntekre viradólág feltörték és onnan 22 rtt pénzt és több nemű ruhadarabokat elloptak. A megindított rendőri nyomozatnak sikerült már másnap a tetteseket felfedezni 4 szolgált és egy inas személyében. A betörés következtében történt: Az olvasókörhöz felvezető lépcső alatt van egy fülkészerű mélyedés, melynek belső fala a bolt és a fülke közötti válaszfalat képez. Ezen falat kezdték bontani éjjelenként a tettesek s jól lehet a fal köből volt építve és csupán csak egy fejsze állott rendelkezésükre, nagy kitartással addig dolgoztak, míg végre péntekre viradólág éjjel sikerült a falon jókora nyílást törni. Tekintve, hogy a hely a piac egyik legélénkebb pontján és egy látogatott vendéglő közvetlen szomszédságában fekszik, valóban bámulni lehet azt a nagy elővigyázatot, melyet a tettesek kifejtettek. Másnap az erőlyes rendőri nyomozatnak sikerült egyik tettest egy a szomszéd vendéglőben szolgált 13 éves inas személyében feltalálni, ki aztán a bűntársakat kiadta. Részt vett ugyanazon vendéglőben szolgált 3 leánycseléd és egy más szolgált. Az elveszett pénz így a pin-czéből s az árucikkak s szalmazsákból előkerültek. Érdekes az a mód, melylyel a lopott dolgokat felosztották. A kis inas kapott egy pakli jóféle dohányt s 17 kr készpénzt, egy 12 éves leányka 8 krt kifizire, a más három tettes az összes lopott ruhaneműt és körülbelül 22 rtt készpénzt. Az árucikkak és pénz a tulajdonosnak és tettesek meg a törvényszéknek adtak át.

— Értesítés. A kézdívásárhelyi iparos tanulók (mesterinasok) iskolájában a tanítók a közs. fiúiskola helyiségében október 5-én este 6 órakor kezdetüket vették. Ertesítettnek tehát az iparos mesterek, hogy a még eddig be nem írt inasait legkésőbb október 9-ig (azaz kedd) este 8 óráig irassák

— **Értesítés.** A gyó.-szentmiklósi Vörös kereszt főkegyelet saját pénztárának gyarapítására a szokásos őszi fillérestéyleit ez évben is megtartja. E fillérestéylek f. hó 11-én, vagyis a kiállítás hetében veszik kezdetüket s folytattnak a következő hetek csütörtök napjain. Belépti díj személyenkint 10 kr. A választmány megbízásából a titkár.

T. Nagy Imre, Dr. Kábdebő Ferencz,
Ifj. Dobay János.
Kiadó tulajdonos :
Szabó Albert.

Ny. Szabó Albert gyorsajtóján Kézdi-Vásárhelytt.

A detailed black and white illustration of a horse-drawn agricultural machine, possibly a reaper or mower. The machine features a large, spoked wheel at the rear and a smaller wheel at the front. A long, angled handle or lever extends from the top of the machine. The machine is shown in profile, facing right, and is depicted as if it is moving across a field, with some ground texture visible beneath the wheels.

Továbbá e téren a legujabbat.

Schmid H. szabadalmazott nemzeti rostát,

1882. augusztus 3-án 17,567 sz. alatt szabadalmazva, mint egyedüli jogosított gyártója. Nagysága: 4 láb, 4 hüvelyk magas, 2 láb, 4 hüvelyk széles, súlya 50 kiló ára 55 frt.

17-20 **Arjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.**

Ny. Szabó Albert gyorsajtóján Kézdi-Vásárhelytt.